

Omställning pågår – ANDTS-området nu och framåt

Zophia Mellgren
Förebygg 19 november 2025

Agenda

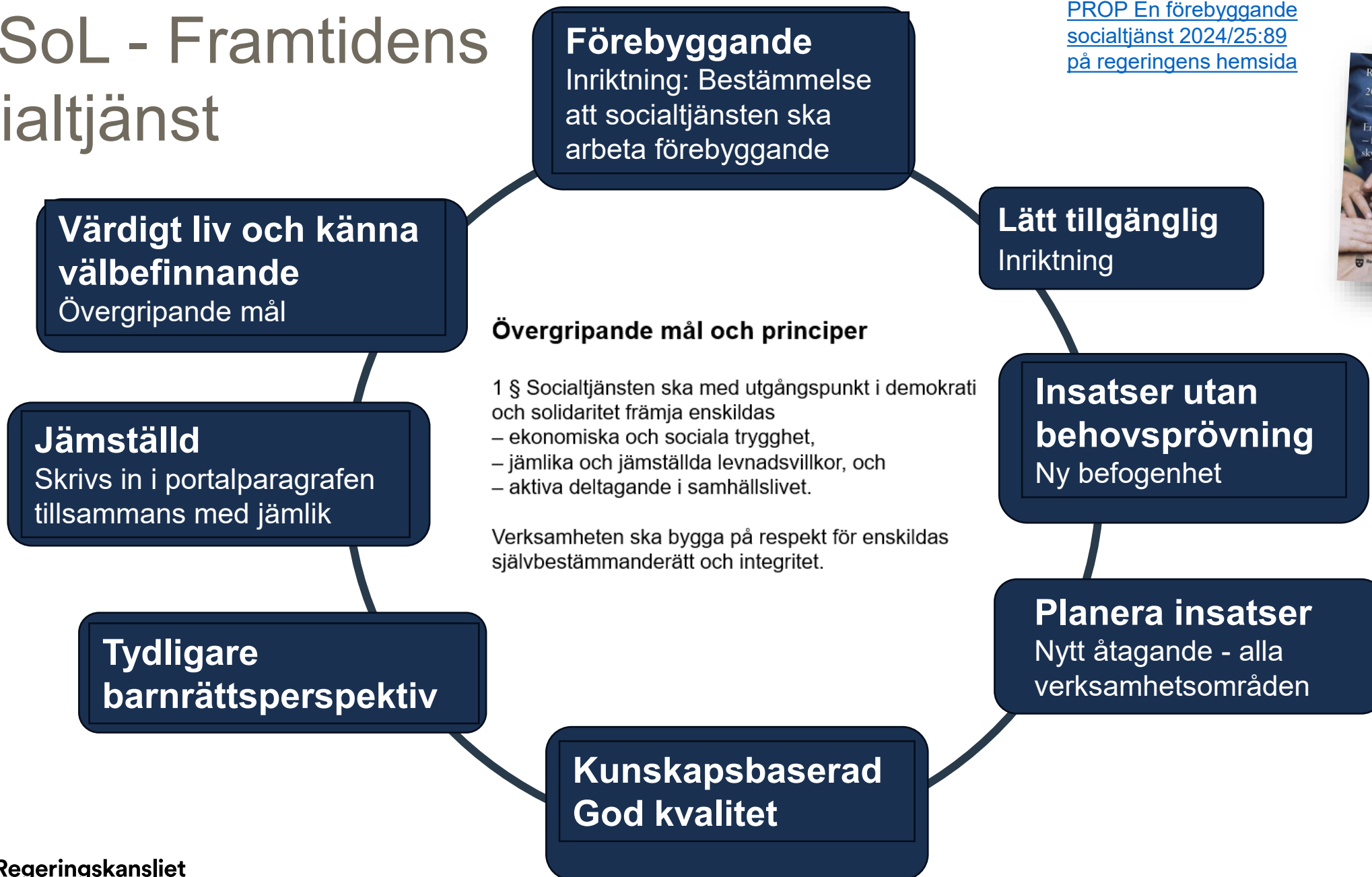
- Framtidens socialtjänst med ny Socialtjänstlag
- Samsjuklighetsdelegationen och arbetet med reform av beroendevården
- Omställning till Nära vård
- Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention
- Nationell plan för en bättre beroendevård i hela landet

Ny SoL - Framtidens socialtjänst

[PROP En förebyggande socialtjänst 2024/25:89 på regeringens hemsida](#)

2025-11-19

Nya SoL

2025-11-19

6 kap. Allmänt förebyggande arbete

Uppsökande verksamhet

3 § Socialnämnden ska genom uppsökande verksamhet och på annat sätt bidra till att skapa förutsättningar för goda levnadsförhållanden.

Socialnämnden ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och vilka insatser den kan erbjuda. När det är lämpligt ska nämnden samverka med andra samhällsorgan och med enskilda organisationer.

Socialdepartementet 6

7 kap. Övergripande planering och samverkan Planering av insatser

2025-05-20

1 § Kommunen ska planera sina insatser för enskilda. Kommunen ska särskilt väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser.

Om det inte är obehövligt ska kommunen samverka med regionen och med andra relevanta samhällsorgan och organisationer vid planeringen av insatser.

6 kap. Allmänt förebyggande arbete

2025-05-20

Förebyggande arbete mot skadligt bruk och beroende

6 § Socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka skadligt bruk och beroende av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel samt spel om pengar.

§ Socialnämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda samt genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av skadligt bruk och beroende och om de hjälpmöjligheter som finns.

Regeringskansliet

13 kap. Vissa insatser som socialnämnden ska kunna erbjuda

2025-05-20

Stöd till den som vårdar eller stöder en närstående

9 § Socialnämnden ska erbjuda stöd till den som vårdar en närstående som är äldre eller långvarigt sjuk och till den som stöder en närstående med funktionsnedsättning.

13 kap. Vissa insatser som socialnämnden ska kunna erbjuda

2025-05-20

Stöd vid skadligt bruk eller beroende

10 § Socialnämnden ska erbjuda insatser till den som behöver stöd eller vård för att komma ifrån ett skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar. Nämnden ska ta de initiativ som krävs för att sådana insatser kan erbjudas dem som har behov av insatser.

Socialnämnden ska planera insatserna i samförstånd med den enskilde och noga följa upp att planen fullföljs.

Regeringskansliet

8 kap. Boende och delaktighet i samhället

2025-05-20

Delaktighet i samhället

10 § Socialnämnden ska arbeta för att personer som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att dessa personer får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter deras individuella behov av särskilt stöd.

Bostäder med särskilt stöd

11 § Kommunen ska inrätta bostäder med särskilt stöd för personer som behöver ett sådant boende till följd av att de möter betydande svårigheter i sin livsföring av fysiska, psykiska eller andra skäl.

Regeringskansliet

Regeringskansliet

Samsjuklighetsdelegationen inrättades 17 januari 2025

Uppdraget

Biträda Regeringskansliet (Socialdepartementet) i arbetet med att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet i form av skadligt bruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd.

Uppdraget delredovisades den 31 mars 2025

Uppdraget ska delredovisas den 31 mars 2026 och slutredovisas senast den 15 december 2027.

Bakgrund

Stärk beroendevården
 "Personer med missbruksproblematik och beroendesjukdom ska ges en sammanhållen vård och behandling. Ansvaret ska ligga på regionerna och en långsiktig plan ska arbetas fram för en bättre beroendevård i hela landet. Stöd till närstående och barn behöver utvecklas, bland annat genom stödlinjer. Socialtjänstens ansvar för stöd i vardagen, till exempel i form av boende, sysselsättning och hjälp att utveckla egna resurser, ska kvarstå."

Beroendevården och insatserna till personer med samsjuklighet ska stärkas

- Personer med samsjuklighet i form av skadligt bruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos är en särskilt utsatt grupp som behöver samordnade insatser från flera aktörer och som möter den enskilda hela situationen.
- I samråd med berörda myndigheter i Tillståndet ska beroendevården stärkas.
- Det involverar en genomgående satsning av samhällets insatser för personer med samsjuklighet, som också inkluderar ett förändrat huvudansvar för vård och behandling till personer med skadligt bruk eller beroende.
- Regeringen avser att gå vidare med ett lagförslagsarbete för att insatser till personer med samsjuklighet ska stärkas.

Regeringskansliet

Samsjuklighetsdelegationen
 Martin Färnsten, Utredare
 Zophia Mellgren, Ämnessakkunnig
 Linda Funk, Ämnessakkunnig

Från delar till helhet

En reform för behovsanpassade personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93, SOU 2023:5)

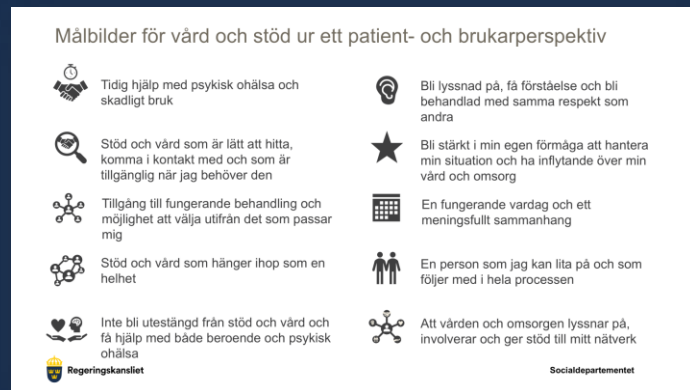
God Tvångsvård

Trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOU 2022:40)

Sammanfattning av utredningens förslag – En reform med tio bärande delar

1. Tydligare ansvarsfördelning - regionen ansvar för all behandling
2. Samordnad behandling
3. Mer fokus på skadereducerande insatser
4. Perspektivförskjutning till socialtjänstens kärnuppdrag
5. Hälso- och sjukvårdens ansvar på HVB
6. Samordnad vård- och stödverksamhet
7. Vikten av personligt stöd
8. Stärkt brukarinflytande och minskad stigmatisering
9. Uppföljning med målbilderna i fokus
10. Behovsanpassad tvångsvårdslagstiftning

Missbruk

Skadligt bruk
och beroende

Stigma

Nära vård en fokusförflyttning... stämmer väl överens med målbilderna

Organisation

Person och relation

Passiv mottagare

Aktiv medskapare

Reaktiv

Proaktiv och hälsofrämjande

Isolerade vård och
omsorgsinsatser

Sammanhållet utifrån
personens fokus

Många säger samma sak...

Nära vård

- Förebyggande, hälsofrämjande och proaktivt – för att ge stöd tidigt
- Bidra till jämlik hälsa, trygghet och självständighet
- Utgår från individuella förutsättningar och behov
- Samordning och samverkande insatser

Nya SoL

- Socialtjänsten ska arbeta förebyggande
- Socialtjänst och insatser ska vara lättillgängliga
- Ökat inflytande över vilka insatser man är i behov av och när.
- Samordning/samverkan mellan kommuner

Samsjuklighetsutredningen

- Tidig hjälp med skadligt bruk och psykisk ohälsa
- Stöd och vård som är lätt att hitta när man behöver den.
- Stöd som stärker individen och tar hänsyn till dennes situation och nätverk.
- Nya uppdrag för kommun och region kräver samverkan och samarbete

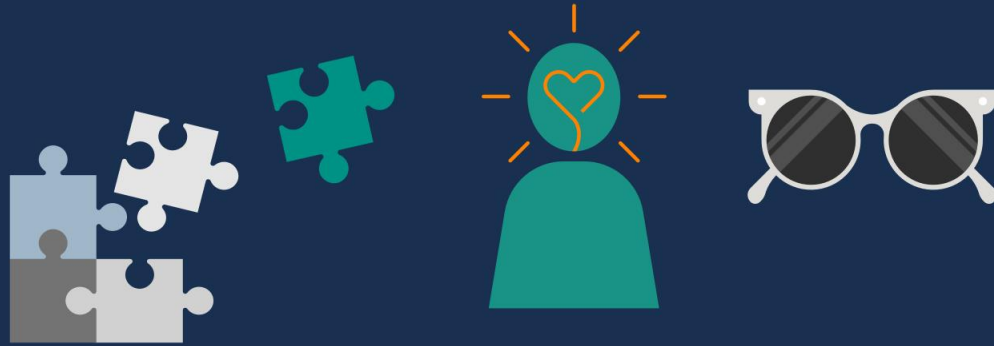
Aktuellt i Samsjuklighetsdelegationens arbete med reformen

- Löpande dialoger
- Underlag till lagrådsremiss - steg 1 i reformen
- Planering för 2026 - stödjande arbete, myndighetsuppdrag
- Uppstart av arbetet med tvångsvården - steg 2 i reformen

Aktuellt på området

Från delar till helhet – samsjuklighetsreformen – Det handlar (också) om livet

Vision

Ett samhälle som främjar en god och jämlik psykisk hälsa i hela befolkningen, och där ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord

Övergripande mål

- Förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen
- Färre livsförorade i suicid
- Minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa
- Minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd

Delmål

- Ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle
- Ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet
- Ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa
- Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare
- Vård och omsorg som möter patienters och brukares behov
- Stärkt suicidpreventivt arbete
- Stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Delmål 4: Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare

Detta är särskilt prioriterat:

- Motverka stigmatisering och diskriminering av personer med psykisk ohälsa.
- Utveckla det professionella bemötandet i offentliga verksamheter som möter personer med psykisk ohälsa eller suicidalitet.
- Utveckla insatser för grupper med förhöjd risk för psykisk ohälsa.
- Stärka förutsättningarna för psykisk hälsa bland samer.
- Utveckla sociala aktiviteter och socialt stöd.
- Utveckla goda och hållbara livsmiljöer och tillgången till friluftsliv.

Delmål 6: Stärkt suicidpreventivt arbete

Detta är särskilt prioriterat:

- Fånga upp personer i svåra livssituationer tidigt för att minska sociala och psykiska riskfaktorer kopplade till suicid och suicidförsök.
- Tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid.
- Samordna insatser vid akuta händelser.
- Minska stigmatiseringen och öka kunskapen om suicidalitet.
- Utveckla stödet till personer som har begått suicidförsök, anhöriga vid suicid efterlevande efter suicid.

#strategiförpsyiskhälsa

Delmål 5: Vård och omsorg som möter patienters och brukares behov

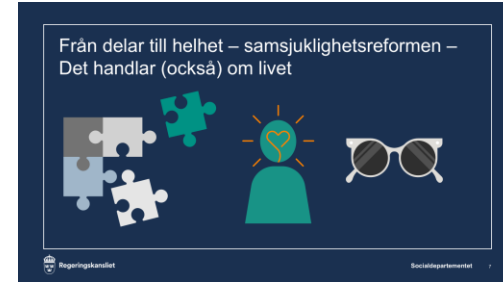

Detta är särskilt prioriterat:

- Utveckla ledarskapet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.
- Arbeta för att grundläggande kunskap om psykisk ohälsa och suicidalitet finns i hälso- och sjukvården samt inom tandvården och socialtjänsten.
- På ett ändamålsenligt sätt öka patient- och brukarinflytande i vården och omsorgen.
- Utveckla hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens hälsofrämjande och förebyggande arbete.
- Förbättra tillgängligheten till vård- och stödinsatser för jämlik vård och omsorg.
- Utveckla och öka uppföljning och utvärdering av insatser till patienter och brukare.
- Utveckla en effektiv samverkan som har patienters och brukares behov i centrum.
- Utveckla stödet till anhöriga och andra närstående till personer med psykiatriska tillstånd samt till efterlevande.
- Arbeta för en trygg och meningsfull heldygnsvård med tvångsvård som främjar återhämtning.

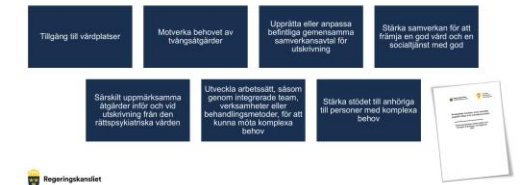
De satsningar som pågår

#strategiförpsyiskhälsa

- Nationell strategi – ÖK SKR 1,6 miljarder kr
- Tillgänglighet BUP 1 miljard kr
- Primärvård 500 miljoner kr
- VUP 450 miljoner kr
- Suicidprevention 400 miljoner kr
- Stöd till omställning nya SoL

ÖK psykisk hälsa – Särskilt fokus på utvecklade insatser för personer med komplexa behov med särskilt fokus på samsjuklighet och psykiatrisk heldygnsvård, tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

Öka platser för självmald inläggning

200
miljoner kronor

Öka antalet vårdplatser

250
miljoner kronor

[Uppdrag att ta fram en myndighetsgemensam nationell plan för en bättre beroendevård och ett stärkt förebyggande arbete S2025/01284](#)

Myndighetsgemensam plan för en bättre beroendevård och ett stärkt förebyggande arbete

Syfte

Planen har två huvudsakliga syften, att bidra till:

- ett **stärkt förebyggande** arbete och tidiga insatser, särskilt riktat mot **barn och unga**
- en **bättre beroendevård i hela landet**, med fokus på att **stödja genomförandet av samsjuklighetsreformen** (SOU 2021:93)

Uppdraget ges till 9 myndigheter:

BP 2026
22/9

[Se och lyssna på presskonferensen](#)

Reform av vård och stöd vid skadligt bruk beroende och samsjuklighet

Samsjuklighetsreformen

- Förberedande insatser och för att stödja reformen
- 50 miljoner kr avsätts 2026
- 400 miljoner kr/år beräknas under fem år 2027-2031

Nationell plan för beroendevården

- Stödja genomförandet av planen och insatser
- 18 miljoner kr 2026

Tack för att ni lyssnat!

Zophia Mellgren

Zophia.Mellgren@regeringskansliet.se

